

УДК 330.111.4

Чалюк Юлія Олексіївна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Чалюк Юлия Алексеевна

*кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической теории
Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана*

Chaliuk Yuliia

*PhD in Economics, Assistant Professor of the Economic Theory
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

ORCID: 0000-0002-4128-392X

**ВПЛИВ COVID-19 НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ
СТАБІЛЬНІСТЬ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ
ВЛИЯНИЕ COVID-19 НА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКУЮ
СТАБИЛЬНОСТЬ СРЕДНЕГО КЛАССА
THE IMPACT OF COVID-19 ON THE SOCIO-ECONOMIC STABILITY
OF THE MIDDLE CLASS**

***Анотація.** Середній клас є основою соціально-економічної стабільності держави, виконує роль генератора економічних, соціальних, культурних та інституціональних перетворень. Модель споживання представників цього класу вище прожиткового мінімуму, що дозволяє їм інвестувати у виробничу діяльність, накопичувати фізичний та людський капітал. Зростання доходу призводить до збільшення витрат на охорону здоров'я та освіти, дозвілля й розваги, веде до збільшення асортименту споживчих товарів. Кількісні та якісні параметри оцінки середнього класу служать платформою для характеристики рівня життя та*

перерозподілу економічного зростання у країні. Завдання щодо розширення середнього класу, боротьба з бідністю, вирівнювання соціально-економічних асиметрій та дисбалансів, підвищення добробуту населення лежать в основі зобов'язань Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року. На глобальному рівні негативні наслідки пандемії Covid-19 створюють перешкоди для досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Світовий уряд повинен до 2030 року скоротити кількість бідних щонайменше наполовину (мета сталого розвитку 1, ціль 1.2), розширити можливості та сприяти соціальному, економічному та політичному включенню всіх верств населення незалежно від їх економічного статусу (мета 10 сталого розвитку, ціль 10.2), але пандемія вносить свої корективи. У таких регіонах, як Південна Азія та Африка південніше Сахари, замість скорочення рівень бідності зріс й досягнув показника 1990 року. Середній клас найбільше постраждав у Південній Азії та Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Немає жодного сумніву, що пандемія Covid-19 спровокує найглибшу соціально-економічну кризу за останні 100 років. Представники середнього класу Індії, Бразилії, Південної Африки, Таїланду та України продовжують фіксувати зростання цін на продовольство, нерухомість, зменшується їх купівельна спроможність, центральні банки змушені передчасно посилювати монетарну політику. Для того, щоб середній клас стимулював економічне зростання, збільшував свої інвестиції, підтримував відповідний рівень споживання, користувався державними та приватними послугами, національні уряди та міжнародне співтовариство повинні швидко реагувати на кризові явища, спровоковані Covid-19 та вжити необхідні засоби їх ліквідації для забезпечення достойного рівня життя, що перевищує рівень бідності.

Ключові слова: середній клас, соціально-економічна стабільність, Covid-19, соціальна структура суспільства, соціальні дисбаланси, світова економічна криза, класове розширення.

Анотація. Средний класс является основой социально-экономической стабильности государства, выполняет роль генератора экономических, социальных, культурных и институциональных преобразований. Модель потребления представителей этого класса выше прожиточного минимума, что позволяет им инвестировать в производственную деятельность, накапливать физический и человеческий капитал. Рост дохода приводит к увеличению расходов на здравоохранение и образование, досуг и развлечения, ведет к увеличению ассортимента потребительских товаров. Количественные и качественные параметры оценки среднего класса служат платформой для характеристики уровня жизни и перераспределения экономического роста в стране. Задача по расширению среднего класса, борьба с бедностью, выравнивание социально-экономических асимметрий и дисбалансов, повышение благосостояния населения лежат в основе обязательств Повестки дня в области устойчивого развития до 2030 года. На глобальном уровне негативные последствия пандемии Covid-19 создают препятствия для достижения Целей устойчивого развития ООН. Мировое правительство должно к 2030 году сократить количество бедных по меньшей мере наполовину (цель устойчивого развития 1, цель 1.2), расширить возможности и способствовать социальному, экономическому и политическому включению всех слоев населения независимо от их экономического статуса (цель 10 устойчивого развития, цель 10.2), но пандемия вносит свои коррективы. В таких регионах, как Южная Азия и Африка южнее Сахары, вместо сокращения уровень бедности вырос и достиг показателя 1990 года. Средний класс

больше всего пострадал в Южной Азии и Азиатско-Тихоокеанском регионе. Нет никакого сомнения, что пандемия Covid-19 спровоцирует глубочайший социально-экономический кризис за последние 100 лет. Представители среднего класса Индии, Бразилии, Южной Африки, Таиланда и Украины продолжают фиксировать рост цен на продовольствие, недвижимость, уменьшается их покупательная способность, центральные банки вынуждены преждевременно ужесточать монетарную политику. Для того, чтобы средний класс стимулировал экономический рост, увеличивал свои инвестиции, поддерживал соответствующий уровень потребления, пользовался государственными и частными услугами, национальные правительства и международное сообщество должны быстро реагировать на кризисные явления, спровоцированные Covid-19 и предпринять необходимые методы их ликвидации для обеспечения достойного уровня, превышающего уровень бедности.

Ключевые слова: *средний класс, социально-экономическая стабильность, Covid-19, социальная структура общества, социальные дисбалансы, мировой экономический кризис, классовое расслоение.*

Summary. *The middle class is the basis of socio-economic stability of the state, acts as a generator of economic, social, cultural and institutional transformations. The consumption model of this class is above the subsistence level, which allows them to invest in production activities, to accumulate physical and human capital. Increasing income leads to increased spending on health and education, leisure and entertainment, leads to an increase in the range of consumer goods. Quantitative and qualitative parameters of the middle-class assessment serve as a platform for characterizing living standards and redistribution of economic growth in the country. The tasks of expanding the middle class, combating poverty, smoothing socio-economic asymmetries*

and imbalances, and improving the well-being of the population are at the heart of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Globally, the negative effects of the Covid-19 pandemic create obstacles to achieving the UN Sustainable Development Goals. The world government should reduce the number of poor by at least half by 2030 (Sustainable Development Goal 1, Target 1.2), expand opportunities and promote social, economic and political inclusion of all segments of the population, regardless of their economic status (Sustainable Development Goal 10, Target 10.2), but the pandemic makes its adjustments. In regions such as South Asia and sub-Saharan Africa, instead of reducing poverty, it has risen to 1990 levels. The middle class has suffered the most in South Asia and the Asia-Pacific region. There is no doubt that the Covid-19 pandemic will provoke the deepest socio-economic crisis in 100 years. Representatives of the middle class in India, Brazil, South Africa, Thailand and Ukraine continue to record rising food and real estate prices, their purchasing power is declining, and central banks are forced to tighten monetary policy prematurely. In order for the middle class to stimulate economic growth, increase investment, maintain adequate consumption, use public and private services, national governments and the international community must respond quickly to the crises triggered by Covid-19 and take the necessary measures to eliminate them in order to ensure a decent standard of living above the poverty line.

Key words: *middle class, socio-economic stability, Covid-19, social structure of society, social imbalances, global economic crisis, class stratification.*

Постановка проблеми. Уже сьогодні класова структура світу змінилась. Негативні наслідки пандемії Covid-19 призвели до масового зростання бідності та зменшення середнього класу. Covid-19 спричинив світову економічну рецесію. Після пандемії 30 % глобального середнього класу не зможуть отримувати як раніше дохід у розмірі 10 дол на день.

Зменшення відсотка населення із середнім рівнем доходу в розвинених країнах та державах, що розвиваються, призведе до знецінення досягнень Цілей сталого розвитку ООН, які протягом десятиліття зосереджувалися на проблемі ліквідації бідності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами середнього класу в умовах та після Covid-19 займаються такі провідні дослідницькі установи як американський науковий центр Pew Research, інститут передових досліджень Брукінгса, центр європейських досліджень імені Вілфріда Мартенса. Агенція Bloomberg, міжнародне об'єднання Oxfam (The Inequality Virus 2021), Всесвітній інститут економічного розвитку (World economic outlook: managing divergent recoveries) надають статистичну та графічну інформацію щодо зміни чисельності середнього класу на період 2020–2021 років, слідкують за тенденціями у зміні світової класової структури.

Постановка завдання. У роботі поставлені конкретні практичні завдання: дослідити вплив Covid-19 на соціально-економічну стабільність глобального середнього класу; здійснити порівняння і покраїновий аналіз показників рівня та якості життя представників середнього класу до пандемії та після; розглянути регіональну динаміку та перспективи зростання глобального середнього класу після Covid-19; оцінити негативний вплив пандемії на середній клас Індії, Бразилії, Південної Африки, Таїланду та України, використовуючи рейтингові показники інтегральних індексів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своїх останніх дослідженнях *агенція Bloomberg* демонструє різке зменшення кількості середнього класу, яке спричинене коронавірусним захворюванням. Його частка скоротилась на 150 млн чоловік у світі, що разом дорівнює чисельності населення Німеччини та Великої Британії. Найбільшого скорочення зазнали Південна Азія та Африка південніше Сахари [1]. За

оцінками американського дослідницького центру *Pew Research*, який надає інформацію про соціальні проблеми, громадську думку і демографічні тенденції, чисельність середнього класу (населення, яке отримує від \$10 до \$50 в день) уперше з 1990 року зменшилася [2]. В Індії скорочення сягнуло 32%, у Південній Азії – 25%, в Африці південніше Сахари – 11%, на Близькому Сході – 10%. Китай втратив 4% середнього класу, європейські країни і Центральна Азія – 3% (див. рис. 1).

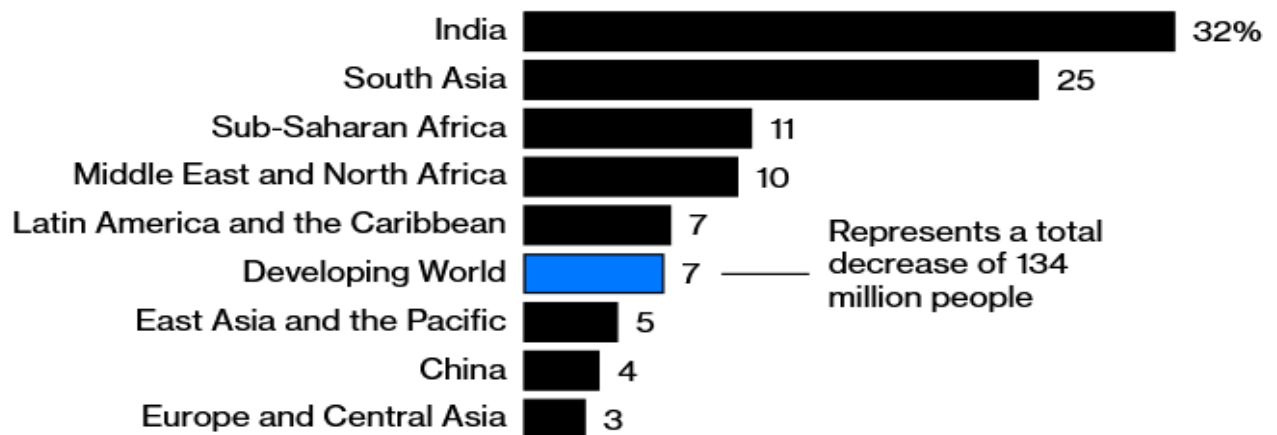

Рис. 1. Вплив Covid-19 на чисельність середнього класу у світі

Джерело: [2]

Дослідницький центр *Pew Research* займається проблематикою середнього класу більше десятиліття. Досі немає точних параметрів визначення приналежності до глобального середнього класу. Аналітики *Pew Research* відносять до середнього класу населення з доходом від 20 до 50 дол на день. Дослідники ж американського Інституту Брукінгса, розширюють діапазон доходу середнього класу від 10 до 100 дол на день.

У сукупності група з середнім і вище середнього доходом охоплює 2,5 млрд людей або третину населення світу. Згідно даних *Pew Research* Китай є країною, де знаходиться майже третина світового середнього класу. КНР зможе швидше за інші країни відновити свою економіку після пандемії. Експерти Міжнародного валютного фонду у своєму "Світовому економічному прогнозі" (*World economic outlook: managing divergent*

recoveries) прогнозують, що глобальна економіка у 2024 році буде на 3% меншою, ніж до пандемії [7]. Швидше відновиться Європа та США. Країни, що розвиваються, мають менше фінансових можливостей для відновлення, їх чекає гірша економічна перспектива (див. рис. 2).

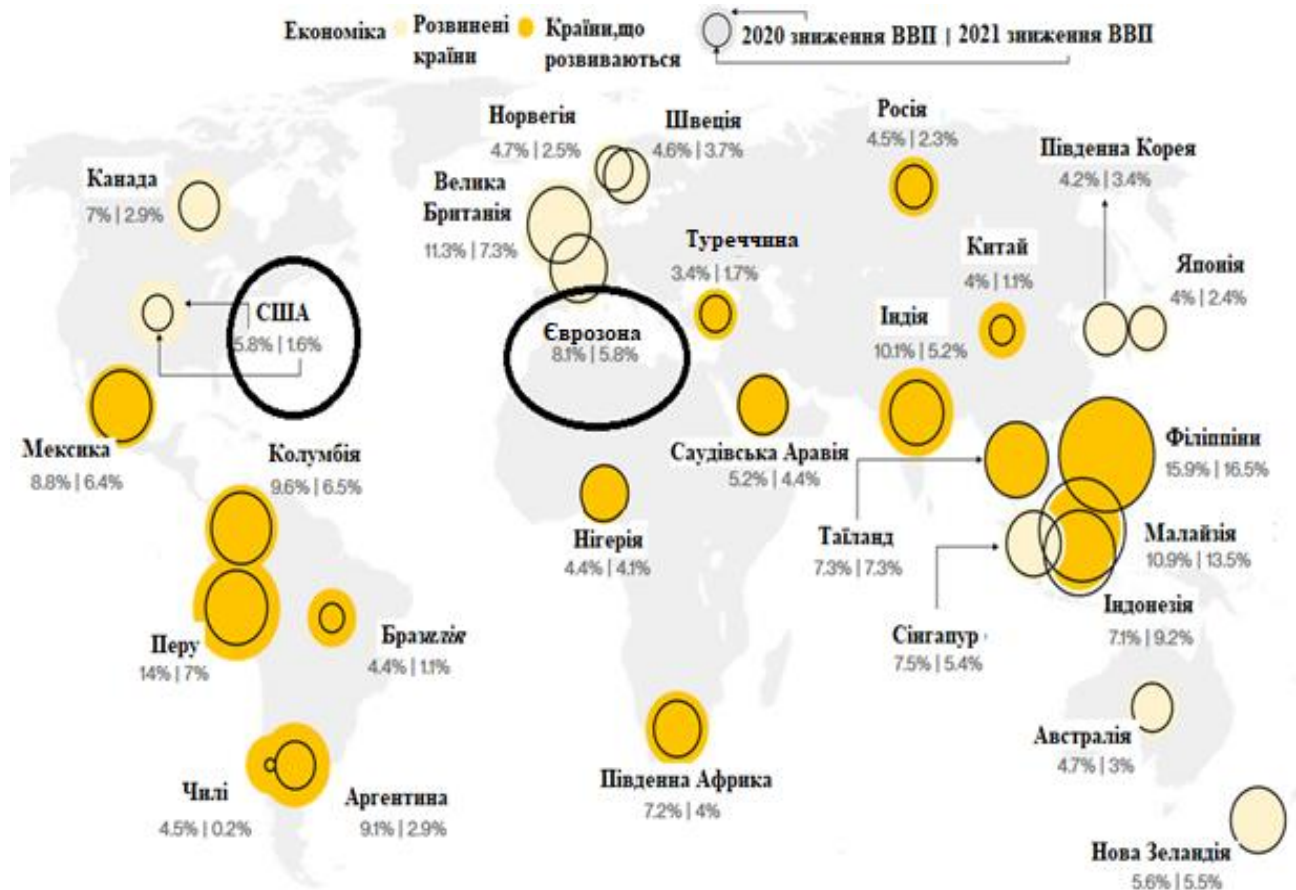

Рис. 2. Глобальне скорочення ВВП за 2020-2021 рр.

Джерело: [7]

Згідно даних рисунку 2, у 2021 р. Індія отримає на 5,2% менше ВВП ніж у 2020 р. Виробництво в Індонезії буде на 9,2% меншим за прогнозовану докризову тенденцію, а у США лише на 1,6%.

Аналітики МВФ прогнозують збільшення попиту на кредитування малого та середнього бізнесу у країнах, що розвиваються. Вони занепокоєні тим, що кредитори можуть скоротити кредитування через неможливість повернення коштів позичальниками, що в свою чергу призведе до затримки економічного зростання. Багато держав будуть

змушені перейти у режим жорсткої економії, оскільки вони не зможуть взяти на себе виконання своїх боргових зобов'язань. Хоча США та країни Європи змогли побороти інфляційні коливання, в Індії, Бразилії, Південній Африці, Таїланді продовжують зростати ціни на продовольство, нерухомість, зменшується купівельна спроможність населення, центральні банки змушені передчасно посилювати монетарну політику. У цьому контексті доцільно здійснити покраїновий аналіз зазначених негативних тенденцій.

Індія. До початку пандемії Covid-19 частка середнього класу в Індії становила третину від 1,3 млрд населення країни. Його зростання спонукало транснаціональні корпорації створювати нові товари, надавати різноманітні послуги. Covid-19 призвів до різкого падіння доходів населення Індії, масових звільнень, зниження купівельної спроможності. За даними Центру моніторингу економіки Індії близько 21 млн працівників втратили роботу в період з квітня по серпень 2020 року. Середній клас Індії скоротився на 32 млн чоловік у 2020 році, що становить 60% світового падіння кількості людей, які заробляють 10-20 дол на день. Соціально-економічну нестабільність Індії можна прослідкувати через зменшення продажів у її автомобільному секторі, який є четвертим за величиною у світі і становить половину всього виробництва країни [8]. За 12 місяців до лютого 2021 року продажі автомобілів скоротилися більш ніж на 18% (див. рис. 3).

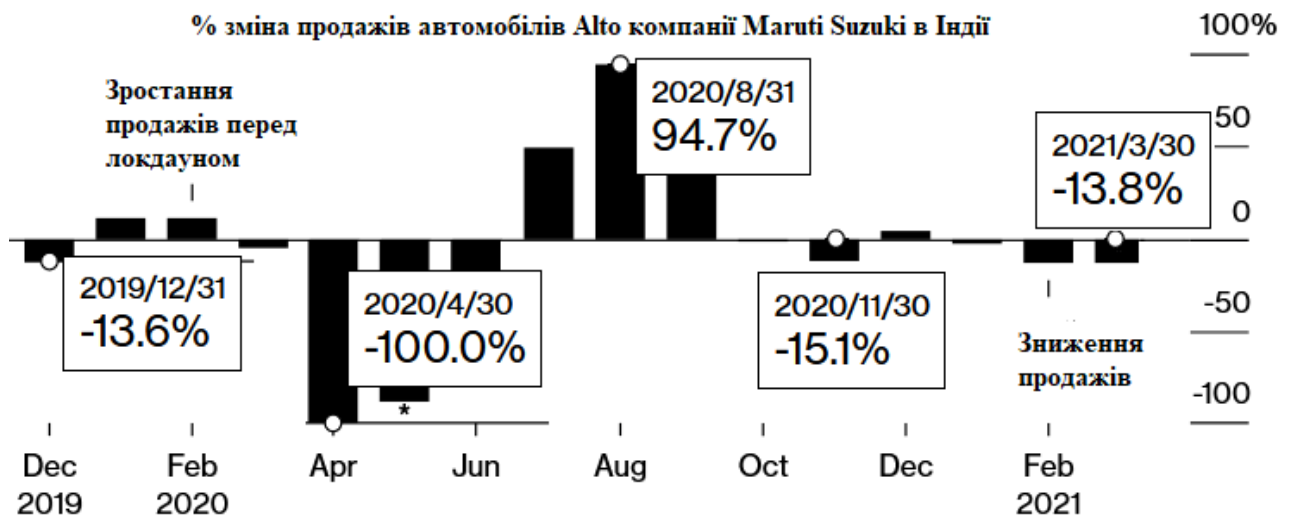

Рис. 3. Динаміка продажів компанії Maruti Suzuki за 2020-2021 рр.

Джерело: [8]

Бразилія. Дані національного сільськогосподарського агентства Conab показують, що мешканці першого у світі експортера яловичини стали їсти її менше. Споживання яловичини на душу населення впало на 5% та досягло 29,3 кг у 2020 році, це найнижчий показник з 1996 року. У той же час, згідно з офіційними даними, споживання яєць зросло на 3,8%, досягнувши нового максимуму (див. рис. 4). Через зменшення прибутку група населення з середнім доходом почала замінювати яловичину курятиною та яйцями.

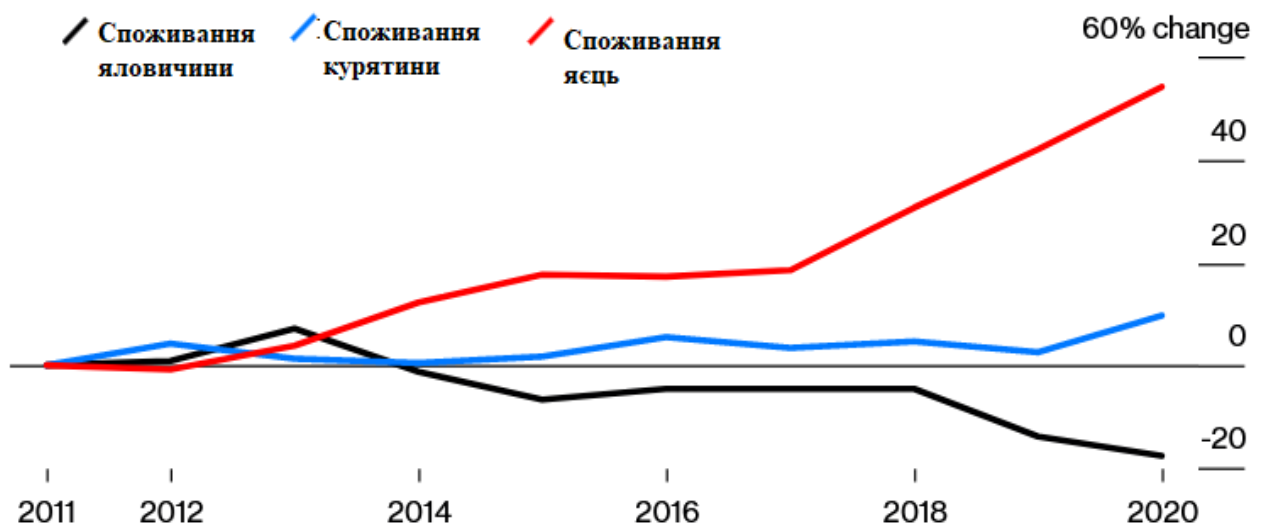

Рис. 4. Динаміка споживання яловичини, курятини, яєць у Бразилії 2011-2020 рр.

Джерело: [9]

Південна Африка. На початку березня 2020 р. країна зафіксувала перший спалах інфекції Covid-19 і запровадила суворий карантин, який призвів до найглибшого економічного спаду за останні сто років. До липня 2020 р. 1,4 млн південноафриканців втратили роботу, рівень офіційного безробіття сягнув рекордних 32,5%. Населення країни не мало достатнього доходу для покриття оренди та сплати комунальних платежів. За даними кредитного бюро TPN у першому кварталі 2021 року пропозиція на нерухомість зросла від 7,5% до рекордних 13,3%. Найбільшого тиску зазнали громадяни, які орендують нерухомість за 475 дол на місяць та становлять 2/3 офіційного ринку нерухомості (див. рис. 5). У країні зафіксована ситуація, за якої більшість населення відмовляється від послуг орендодавців офіційного ринку нерухомості та погоджується на більш вигідні умови великого неформального ринку оренди країни.

Рис. 5. Зростання цін на нерухомість у Південній Африці 2018-2021 рр.

Джерело: [10]

Дослідження Всесвітнього інституту економічного розвитку показало, що після пандемії лише один з чотирьох південноафриканців може

вважати себе частиною стабільного середнього класу, решта класифікує себе як хронічно бідні.

Таїланд. До пандемії доходи від туризму займали 1/5 ВВП країни. У 2020 році через Covid-19 Таїланд недоотримав 50 млрд дол доходу від сфери туризму. У 2021 році країна очікує близько 3 млн відвідувачів, половину від їх кількості у минулому році (див. рис. 6).

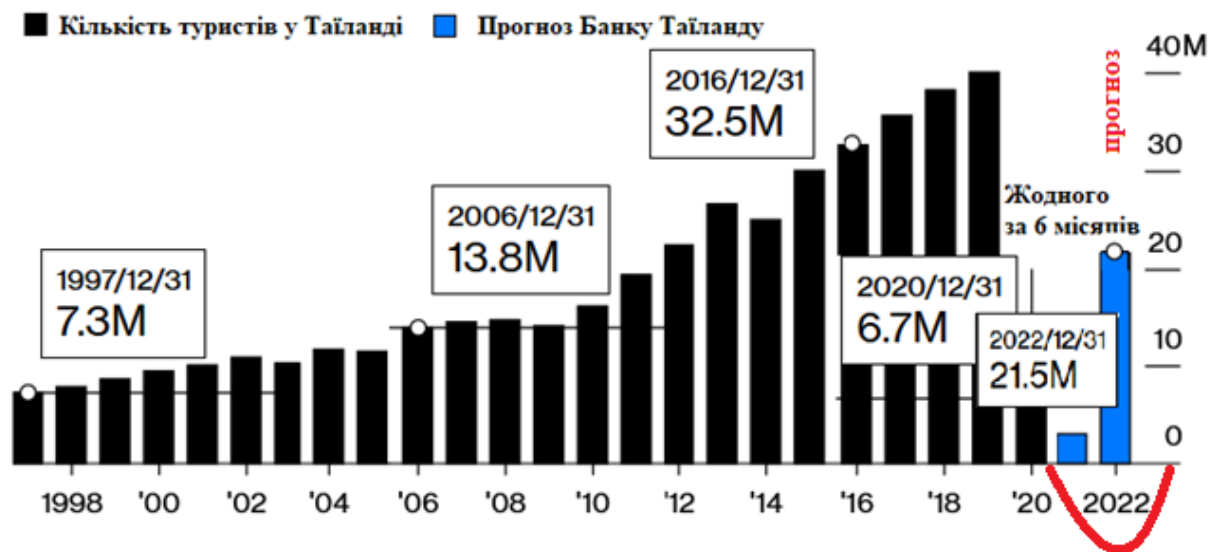

Рис. 6. Динаміка чисельності туристів у Таїланді з 1998-2022 рр.

Джерело: [11]

Україна. Covid-19 спричинив падіння доходів населення України, зменшилась частка середнього класу, зріс відсоток бідних та безробітних. У 2021 році 67% населення вважають себе бідними, лише 1% відніс себе до представників середнього класу. На думку українців, щоб віднести себе до середнього класу потрібно заробляти 22 тис грн на місяць [6]. За даними Держслужби зайнятості у липні 2020 року в Україні було зареєстровано 517 тис безробітних (див. рис. 7).

Рис. 7. Кількість зареєстрованих безробітних в Україні у 2020 році

Джерело: [5]

За чотири місяці карантинного періоду (квітень–липень 2020 року) кількість безробітних зросла на 48%. Для порівняння, у липні 2019 року в Україні було зареєстровано 287 тис безробітних (майже у 2 рази менше, ніж у липні 2020 року) [5].

У січні 2020 року Світовий банк прогнозував зростання глобальної економіки на 2,5%, проте вона скоротилась на 4,3 %. Економічний спад, спровокований глобальною пандемією Covid-19, знизив рівень життя у всьому світі, витіснив мільйони людей із глобального середнього класу та збільшив кількість бідних.

До початку пандемії глобальний середній клас нараховував 1,38 млрд людей. Після пандемії його кількість становить 1,32 млрд. Частка глобального середнього класу впала з 17,8% до 17,1%. Цей показник міг бути ще нижчим, проте вчасно запроваджений жорсткий карантин у Китаї, де проживає 1/3 світового середнього класу, зміг уповільнити цей процес [3].

У 2020 році кількість бідного населення світу зросла до 803 млн чоловік, хоча очікувалось лише 672 млн. Рівень глобальної бідності, який до пандемії Covid-19 знижувався, зріс до 10,4% та повернувся до рівня 2017 року, замість того, щоб опуститися до 8,7%. Стрімке зростання глобальної

бідності обумовлено тим, що населення, яке до пандемії перебувало у групі з низькими доходами, стало бідним. За оцінками Світового банку у 2017 році 877 млн людей жили від 2 до 3 дол на день. Мешканці Південної Азії та Африки південніше Сахари найбільше потерпають від негативних наслідків Covid-19.

Населення планети з високими доходами скоротилось з 593 млн до 531 млн у 2020 році. Очікувана частка людей з високими доходами становить 6,8% замість 7,6%. Як відомо, населення з високими доходами живе переважно у країнах з розвинутою економікою, але і його чисельність зазнала різкого спаду у 2020 році. Цікаво, що саме ця тенденція падіння сприяє зміцненню глобального середнього класу, оскільки частина заможного населення, яке проживає у країнах з розвинутою економікою, перейшло до групи людей із середнім доходом [2].

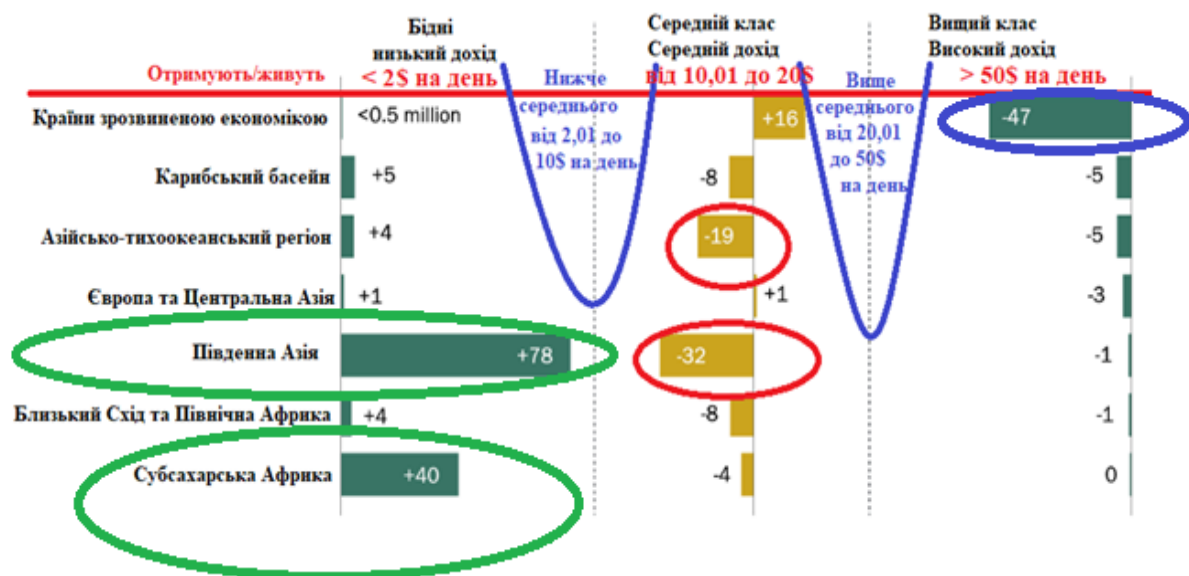

Рис. 8. Скорочення світового середнього класу за регіонами у 2020 році

Джерело: [2]

Найбільше скорочення середнього класу зафіксоване у Південній Азії та Азійсько-тихоокеанському регіоні, 32 млн та 19 млн чоловік відповідно. Натомість у країнах з розвинутою економікою середній клас збільшився на

16 млн чоловік через падіння доходів заможного населення та перехід його у групу людей із середнім доходом (див. рис. 8).

Аналітики прогнозують зростання рівня бідності у всьому світі. Найбільша кількість бідних проживає у Південній Азії (збільшення на 78 млн) та Субсахарській Африці (+40 млн). Населення з високими доходами сконцентроване у країнах із розвинутою економікою. Але у 2020 році і воно зазнало скорочення на 47 млн чоловік.

Науковий аналіз статистичних даних доводить наступне. До пандемії половина глобального середнього класу (672 млн) з 1,38 млрд чоловік проживала у Азійсько-тихоокеанському регіоні, що включає Китай. На Карибський басейн припадало 191 млн чоловік, Європу та Центральну Азію – 183 млн, Південну Азію – 123 млн (див. рис. 9).

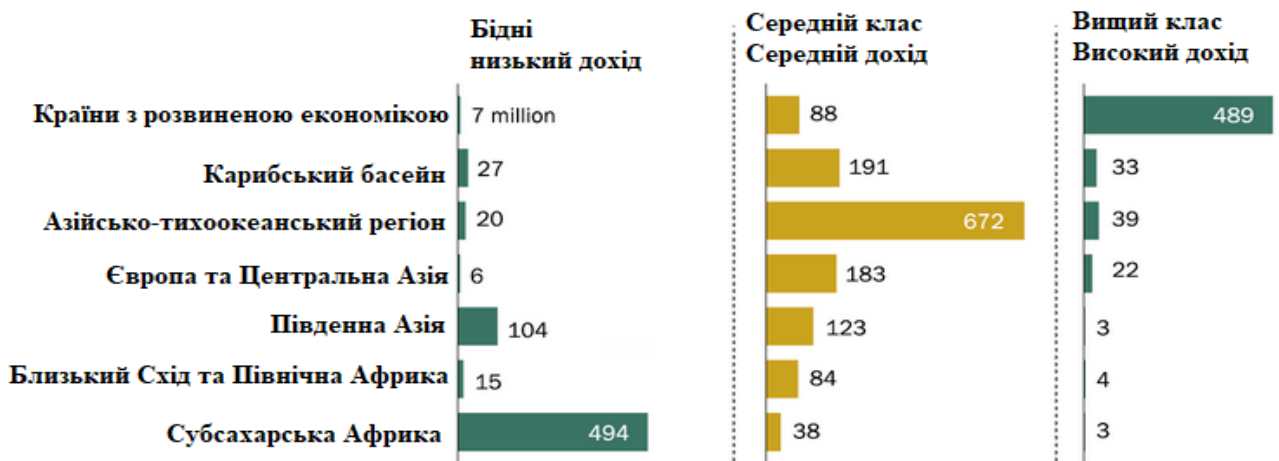

Рис. 9. Розподіл середнього класу за регіонами у 2020 році

Джерело: [2]

Найбіднішим регіоном вважають Субсахарську Африку, населення якої становить 1,14 млрд, а число бідних – 494 млн людей. На території ж Південної Азії з населенням 1,86 млрд проживає 104 млн бідних. У Європі та Центральній Азії кількість бідного населення сягнула 6 млн чоловік, у Карибському басейні – 27 млн.

На січень 2020 року Світовий банк зафіксував найбільше скорочення середнього класу у Південній Азії, проте введення у дію швидких та дієвих

механізмів стабілізації економіки під час пандемії дозволило зафіксувати зростання ВВП на душу населення на рівні 4,3%. Однак, очікується, що у 2021 році обсяг виробництва все ж таки скоротиться на 7,8% (див. рис. 10).

	Січень 2020 очікуване зростання	Січень 2021 реальне зростання	Різниця
Світовий	2.5%	-4.3	-6.8
Країни з розвинутою економікою	1.0	-5.8	-6.8
Карибський басейн	0.8	-7.8	-8.6
Азійсько-тихоокеанський регіон	5.1	0.4	-4.7
Європа та Центральна Азія	2.3	-3.2	-5.5
Південна Азія	4.3	-7.8	-12.1
Близький Схід та Північна Африка	0.7	-6.5	-7.2
Субсахарська Африка	0.3	-6.1	-6.4

Рис. 10. Зростання ВВП на душу населення за 2020-2021 роки

Джерело: [2]

Азійсько-тихоокеанський регіон – єдиний, де спостерігається позитивна економічна динаміка. У 2020 році зростання ВВП на душу населення становило тут 5,1%. Позитивна динаміка зафіксована на рівні 0,4% після початку пандемії. У Європі ж спостерігається падіння ВВП на рівні 3,2%, а у Південній Азії та Карибському басейні спад виробництва сягне позначки 7,8% (див. рис. 10).

Наукові експерти досліджують зміни чисельності населення світу за рівнем доходу та представляють подану нижче цікаву інфографіку (див. рис. 11).

➤ *З 2011 по 2019 рік чисельність світового середнього класу збільшилась з 899 млн до 1,34 млрд. Щорічний приріст становив 54 млн людей [3]. Під час пандемії зростання середнього класу було відсутнє.*

➤ *У період з 2011 по 2019 рік кількість бідних скоротилась від 1,10 млрд до 691 млн чоловік. Середньорічне скорочення становило 49 млн. З 2020 року вчені спостерігають тенденцію до збільшення числа бідних, їх стало на 131 млн більше. Прогрес по зменшенню рівня*

бідності, досягнутий за минулі роки, був анульований. Рівень бідності збільшився з 9,0% у 2019 році до 10,4% у 2020 році.

➤ З 2011 по 2019 рік населення світу з високими доходами збільшилося з 459 млн до 576 млн. Щорічний приріст становив 15 млн. Населення планети з високим рівнем доходу знизилось з 7,5% у 2019 році до 6,8% у 2020 році. 62 млн заможного населення збідніли та увійшли до групи із середніми та вище середнього доходами (див. рис. 11).

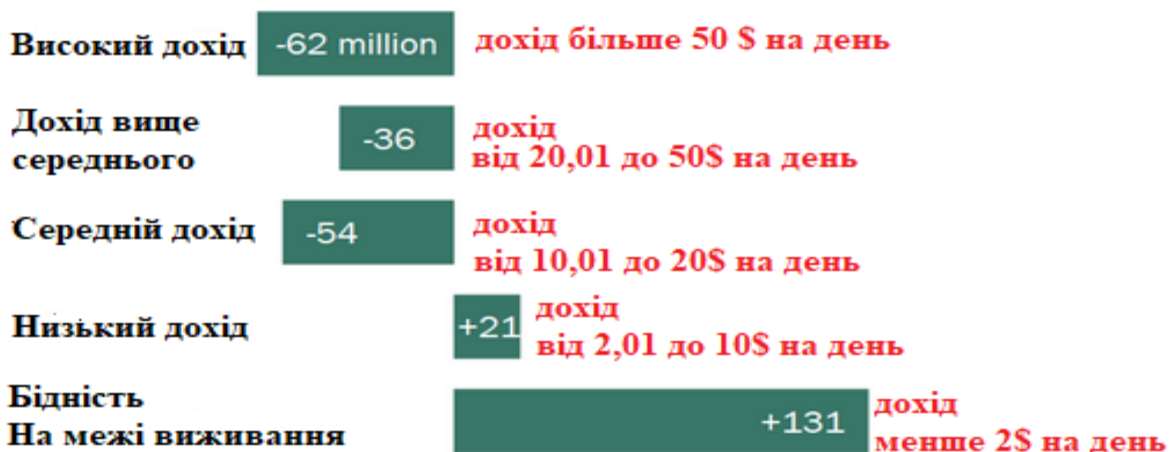

Рис. 11. Зміна чисельності населення світу за рівнем доходів у 2020 році

Джерело: [2]

Дослідники міжнародного об'єднання Oxfam, метою діяльності якого є розв'язання проблем бідності, у своєму звіті *The Inequality Virus 2021* зазначають, що у світі поглиблюється соціально-економічна диференціація. Для 1000 мільярдерів знадобиться всього дев'ять місяців, щоб повернути свої статки, а для найбідніших людей відновлення триватиме у 14 разів довше, тобто більше десятиліття [12]. Статки 10 найбагатших мільярдерів оцінені у 540 млрд доларів. Такої суми достатньо, аби закупити вакцину проти Covid-19 для всього населення планети. Кількість бідного населення сягнула 500 млн, це повністю знівельовало прогрес у боротьбі з бідністю за останні 20 років. У той же час сумарний приріст статків усіх мільярдерів світу за 2020 рік склав 3,9 трлн дол. Їх багатство оцінено у 11,95 трлн дол. Ця сума перевищує витрати

країн Великої двадцятки на боротьбу з пандемією. Найбільше у період пандемії постраждали жінки. Якби жінки були представлені таким же чином, як і чоловіки у всіх галузях виробництва, то 112 млн їх не були б звільнені з роботи та не зазнали б суттєвого скорочення зарплатні. У Бразилії люди негроїдної раси мали на 40% більше шансів померти від Covid-19, ніж білої. У США латино- та афроамериканці частіше помирають від Covid-19, ніж білі. Якби чисельність їх смертності була такою ж як у білих, то станом на грудень 2020 року близько 22 000 з них були б ще живі. Світовий банк підрахував, *якщо країни вживатимуть заходи щодо зменшення соціальної нерівності, то рівень бідності може повернутися до докризового рівня за 3 роки, а не за десять.*

Висновки з проведеного дослідження. Отже, соціально-економічне становище представників глобального середнього класу суттєво погіршилось. Глобальні тенденції свідчать, що після пандемії середній клас зазнає негативних трансформацій. Він втрачить вплив через зменшення своєї кількості та фінансової спроможності. Першочерговим завданням для урядів країн повинно стати збереження середнього класу, адже він виконує роль стабілізатора у суспільстві, виступає основним наповнювачем державного бюджету, визначає структуру споживчого ринку, забезпечує стійкий економічний прогрес та еволюційний розвиток. Для покращення добробуту українських громадян, збільшення частки середнього класу потрібні швидкі і глибокі зміни. *По-перше*, уряд повинен захистити середній клас від раптових катастроф, які створюють проблеми із працевлаштуванням, урізають доступ до життєво необхідних послуг (освіта, охорона здоров'я та соціальне забезпечення), створюють загрозу їх життю. *По-друге*, після завершення пандемії та повернення до звичного режиму роботи, необхідно знайти шляхи заохочення працівників до ефективної та якісної праці та розширення можливостей для їхнього професійного розвитку й соціальної адаптації. *По-третє*, важливо

розробити механізм надання допомоги кожному громадянину України, який зіштовхнувся з такими життєвими ризиками, як безробіття, втрата працездатності через Covid-19.

Література

1. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/features/2021-emerging-markets-middle-class/?srnd=premium-europe&sref=cus85deZ> (дата звернення 19.08.2021).
2. Pew Research Center. URL: <https://www.pewresearch.org/global/2021/03/18/the-pandemic-stalls-growth-in-the-global-middle-class-pushes-poverty-up-sharply/> (дата звернення 19.08.2021).
3. Чалюк Ю.О. Середній клас у глобальному вимірі // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2021. №1. URL: <http://projects.dunehd.com/bitstream/handle/2010/35172/16112364364832.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 19.08.2021).
4. Чалюк Ю.О. Сценарії соціально-економічного розвитку ЄС після Brexit та Covid // Вчені записки ТНУ. Серія Економіка і управління. 2020. Том 31 (70). №6. С. 25-32. URL: http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_6/7.pdf (дата звернення 19.08.2021).
5. Державний центр зайнятості. Аналітична та статистична інформація. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68> (дата звернення 19.08.2021).
6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 19.08.2021).
7. World economic outlook: managing divergent recoveries. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021> (дата звернення 19.08.2021).

8. Maruti Suzuki India. URL: <https://www.marutisuzuki.com/>(дата звернення 19.08.2021).
9. Conab. URL: <https://www.conab.gov.br/> (дата звернення 19.08.2021).
10. TPN Credit Bureau. URL: <https://www.tpn.co.za/group> (дата звернення 19.08.2021).
11. Bank of Thailand. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/profile/company/BOT:TB> (дата звернення 19.08.2021).
12. Oxfam. The Inequality Virus. URL: <https://webassets.oxfamamerica.org/media/documents/The-Inequality-Virus-English.pdf> (дата звернення 19.08.2021).
13. Roman O. Z. An emerging but vulnerable middle class: a description of trends in Asia and the Pacific. URL: https://www.unescap.org/sites/default/d8files/APSDJ%20Vol.27%20No.1_pp.1-20.pdf (дата звернення 19.08.2021).
14. Sumner A., Hoy C., Ortiz-Juarez E. Estimates of the Impact of COVID-19 on Global Poverty. URL: <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/Publications/Working-paper/PDF/wp2020-43.pdf> (дата звернення 19.08.2021).
15. Wilfried Martens Centre for European Studies. The (Post)Covid Era: The Middle Class in Focus. URL: <https://www.martenscentre.eu/wp-content/uploads/2020/11/The-Post-Covid-Era-The-Middle-Class-in-Focus.pdf> (дата звернення 19.08.2021).

References

1. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/features/2021-emerging-markets-middle-class/?srnd=premium-europe&sref=cus85deZ> (accessed 19 August 2021).

2. Pew Research Center. URL: <https://www.pewresearch.org/global/2021/03/18/the-pandemic-stalls-growth-in-the-global-middle-class-pushes-poverty-up-sharply/> (accessed 19 August 2021).
3. Chaliuk Y. O. (2021). Serednij klas u globaljnomu vymiri [Middle class in the global dimension]. *International Scientific Journal "Internauka". Series: "Economic Sciences", no.1.* URL: <http://projects.dunehd.com/bitstream/handle/2010/35172/16112364364832.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (accessed 19 August 2021).
4. Chaliuk Y. O. (2020). Scenariji socialjno-ekonomichnogho rozvytku JeS pislja Brexit ta Covid [EU socio-economic development scenarios after Brexit and Covid]. *Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University Series: Economy and Management, Vol. 31(70). № 6. pp. 25-32.* URL: http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_6/7.pdf (accessed 19 August 2021).
5. Derzhavnyj centr zajnjatosti. Analitychna ta statystychna informacija. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68> (accessed 19 August 2021).
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 19 August 2021).
7. World economic outlook: managing divergent recoveries. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021> (accessed 19 August 2021).
8. Maruti Suzuki India. URL: <https://www.marutisuzuki.com/> (accessed 19 August 2021).
9. Conab. URL: <https://www.conab.gov.br/> (accessed 19 August 2021).
10. TPN Credit Bureau. URL: <https://www.tpn.co.za/group> (accessed 19 August 2021).

11. Bank of Thailand. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/profile/company/BOT:TB> (accessed 19 August 2021).
12. Oxfam. The Inequality Virus. URL: <https://webassets.oxfamamerica.org/media/documents/The-Inequality-Virus-English.pdf> (accessed 19 August 2021).
13. Roman O. Z. (2020). An emerging but vulnerable middle class: a description of trends in Asia and the Pacific. URL: https://www.unescap.org/sites/default/d8files/APSDJ%20Vol.27%20No.1_pp.1-20.pdf (accessed 19 August 2021).
14. Sumner A., Hoy C., Ortiz-Juarez E. (2020). Estimates of the Impact of COVID-19 on Global Poverty. URL: <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/Publications/Working-paper/PDF/wp2020-43.pdf> (accessed 19 August 2021).
15. Wilfried Martens Centre for European Studies. The (Post)Covid Era: The Middle Class in Focus. URL: <https://www.martenscentre.eu/wp-content/uploads/2020/11/The-Post-Covid-Era-The-Middle-Class-in-Focus.pdf> (accessed 19 August 2021).